

Goed en kwaad

– Greta Eedle

Houd op kwaad te doen, leer om goed te doen.

In de een of andere vorm, in verschillende bewoordingen bij verscheidene gebeurtenissen, is ons allemaal vanaf onze kindertijd dit advies gegeven, eerst omdat ons geleerd werd ons te conformeren aan de tradities en gewoonten van het gezin en de sociale en godsdienstige groep waarin we werden geboren; later omdat wij kennismaakten met de wijsheid van de wijzen van de wereld.

Greta Eedle was lid van de Theosophical Society (TS) in Engeland. Zij heeft regelmatig in *The Theosophist* gepubliceerd.

Zolang wij ons beperken tot de beperkte voorschriften van de kleine groep, rijzen er bij ons geen twijfels. Wanneer wij echter de mensheid als geheel gaan beschouwen, met haar grote verscheidenheid aan gezichtspunten met verschillende relaties met eigen en andere groepen en met de andere natuurrijken, dan is het mogelijk dat we in verwarring raken over wat goed en kwaad is.

Onze studies leiden ons tot de overtuiging dat het het absoluut goede een goddelijk principe is waarin het mentale, emotionele en fysieke goed en kwaad uiteindelijk opgenomen zullen worden. Totdat de mensheid echter ver vooruit is gegaan, veel verder dan haar huidige staat van geestelijke onwetendheid, zal zij dit innerlijk rijk van het goede, het ware en het schone niet kunnen binnen gaan.

Om in onze huidige conditie tot een helderder beeld van de aard van ‘goed’ te komen, moeten wij de aard van ‘kwaad’ onder ogen zien. In de geschriften van mevrouw Blavatsky vinden we overal verwijzingen naar het bestaan van kwaad en deze geven een uitgebreid beeld. Een paar citaten: *Het*

kwade is inderdaad slechts een tegenwerkende, blinde kracht in de natuur; het is reactie weerstand en tegenstelling – voor sommigen kwaad, voor anderen goed.

Er bestaat geen kwaad op zichzelf; alleen de schaduw van het licht, zonder welk licht geen bestaan zou kunnen hebben, zelfs niet in onze waarnemingen. Indien het kwade verdween, zou het goede tegelijk daarmee van de aarde verdwijnen.¹

De demon van trots, wellust, oproerigheid en haat bestond niet vóór het verschijnen van de stoffelijke, bewuste mens. Het is de mens, die deze duivel verwekt en gevoed heeft en hem toegestaan heeft zich in zijn hart te ontwikkelen; de mens wederom is het, die de in hem wonende God bezoedeld heeft door de reine geest aan de onreine demon der stof te verbinden.²

Terwijl een fundamenteel beginsel van goed een geldig begrip is, is kwaad een veranderende, wisselende vorm van onwetendheid die zal worden opgenomen in een hogere werkelijkheid wanneer de tijd overgaat in de eeuwigheid. Tot die tijd wordt de dualiteit van kosmische geest en stof weerspiegeld in de menselijke aard als het conflict tussen het hoger en het lager zelf van de mens, een conflict waarin zijn vrije wil om keuzes te maken voor een groot deel meespeelt.

Het is niet de Rector, of de Maharadja, die beloont of straft ... maar de mens zelf – zijn daden of karma trekken individueel en gezamenlijk (zoals soms met hele volkeren het geval is) allerlei soorten van kwaad en rampen aan. Wij brengen OORZAKEN voort en deze wekken in de siderische wereld de overeenkomstige krachten op, welke magnetisch en onweerstaanbaar aangetrokken worden tot – en terugwerken op – hen die zulke oor-

zaken voortbrengen, om het even of dergelijke personen metterdaad kwaad doen of eenvoudig ‘denkers’ zijn, die op boosheid zinnen. Gedachte is stof ... en ‘elk deeltje van de bestaande stof moet een register zijn van al wat gebeurd is’.³

Laten we aan de ene kant het karma opmerken dat op de mens drukt en zien hoe hij ingekapseld wordt door familieverplichtingen, lichamelijke vermoedheid die ontstaat door overwerk, onvoldoende of verkeerde voeding, door emotionele bekrompenheid en mentale beperkingen; aan de andere kant nemen we de vooruitgang van de mensheid in de ontwikkeling van praktisch en abstract denken waar, in het vermogen om ontdekkingen te doen en de vaardigheid om deze uit te voeren in de enorme hoeveelheid genereuze, vriendelijke daden en we zien daarnaast een toenemende interesse voor mystiek en occultisme. Dan verbazen we ons over de veerkracht van de menselijke geest die bijna elk lichamenlijk onheil kan verdragen. De moed, die een uiting is van de geest, en die getoond wordt door hen die strijd, marteling en andere hellen op aarde doorstaan hebben is een bewijs van de goddelijke aard van de mens, vooral wanneer deze een verlangen in het individu gewekt heeft om de mensheid te helpen, een verlangen dat niet eerder gevoeld werd.

Deze hulp is er om ons er aan te helpen herinneren dat, hoewel we leven binnen het raamwerk van een karma dat onze stappen moeizaam en zwaar maakt, deze ons ook in staat stelt om onze harten hoog op te heffen en zo de hulp van de Oudere Broeders van de mensheid en de engelscharen aan te trekken. Deze niet in te schatten factor in ons leven wordt in het christendom genade (grace) genoemd.

Wanneer we deze genade ervaren, al is het maar op een eerste en voorzichtige wijze, dan brengt deze een vreugde en vrede in het hart die we nooit meer kunnen vergeten en die de mens aanspoort om door te gaan. Het laat zich echter ook op manieren zien die de mens niet prettig vindt. Dit houdt in, dat een weldadige invloed op bepaalde tijden teruggetrokken wordt (wat men geestelijke dorheid noemt) en dit dwingt de mens om op zich zelf te staan en daardoor grotere zedelijke kracht te ontwikkelen om zijn ontwikkeling te versnellen. In dit licht bezien is de volgende paragraaf de moeite van het bestuderen waard: *De ouden waren van mening, dat wanneer de leidende actieve 'verstandswezens' of 'intelligenties' (de goden) zich uit een of ander deel van de Ether in onze Ruimte – de vier gebieden welke zij bestieren – terugtrokken, dat bijzondere gebied in het bezit van het kwade gelaten werd, aldus genaamd wegens de afwezigheid van het Goede daarin.*⁴

Wij vragen ons natuurlijk af: waarom zouden de intelligenties ermee ophouden? Is dit omdat contact met kwaad onze evolutie versnelt? Dat is mogelijk. Velen van ons hebben gezien hoe mensen onder de druk van groot lijden barmhartige daden hebben verricht, die voordien boven hun vermogen uitstegen. Vanuit de menselijke ervaring gezien, is kwaad datgene wat onze lichamen, onze gevoelens en ons denken kwelt. Het kan ons innerlijk centrum niet treffen zodat we, door steeds bewuster in dat centrum te leven, geleidelijk afstand nemen van kwaad.

Theosofische literatuur staat vol aanwijzingen hoe we de grovere trillingen, die met de meer materiële en daardoor slechtere invloeden van buitenaf overeenkomen, uit onze fysieke,

emotionele en mentale lichamen, kunnen schudden. Zolang wij meer eten dan nodig is, de grovere lichamen van dieren als voedsel gebruiken of bedwelmende dranken gebruiken, zelfs al is dat in de kleinste hoeveelheid, of onze hersenen suf maken met drugs, hoe onschuldig ook, zo lang als we onze emoties en gedachten zonder onderscheid in alle richtingen laten ronddwalen, zolang voegen wij aanzienlijk meer toe aan de obstakels die ons al in de weg staan om een bewust contact met ons innerlijk centrum te maken. Dat betekent dat we, als we zo doorgaan, onnodige hindernissen opherpen die in de loop van ons leven onoverkomelijk zouden kunnen blijken. Een muur waarvan we in onze jeugd de hoogte zouden hebben kunnen beperken totdat we die zouden kunnen beklimmen, zou dan met de opeengestapelde grofheid van onze gewoonten zo hoog kunnen worden dat hij onneembaar wordt.

... Liefde ... is een machtig vuur, dat de lagere aard transformeert.

Zoals onze studies ons geleerd hebben, is onze mensheid altijd onder de hoede van de Groten, die telkens weer hun boodschappers sturen om de weg te wijzen. In verschillende soorten leringen uitgedrukt is die weg altijd een oproep om op te houden kwaad te doen en om te leren goed te doen. *'Haat houdt nooit op door haat'* zei de Boeddha. *'Haat houdt alleen op door liefde.'* De eigenschap van liefde die in staat is om haat in zijn vele slechte uitdrukkingsvormen te consumeren en te absorberen, is een machtig vuur, dat de lagere aard transformeert en deze ontvankelijk maakt voor geestelijke in-

vloeden. In het christendom zei de apostel Johannes: *'God is Liefde'* en Paulus zei: *'Liefde is de vervulling van de Wet.'* In deze context is het de moeite waard om de volgende woorden in zijn bekende brief aan de Korintiërs nog eens te herhalen: *Al spreek ik de taal van mensen en engelen – als ik de liefde niet heb, ben ik een galmend bekken of een schelle cimbaal. Al heb ik de gave van profetie, al ken ik alle geheimen en alle wetenschap, al heb ik het volmaakte geloof, dat bergen zou kunnen verzetten – als ik de liefde niet heb, ben ik niets. (-) De liefde is geduldig en vriendelijk; de liefde is niet afgunstig, zij praalt niet, zij verbeeldt zich niets. Zij gedraagt zich niet onfatsoenlijk, zij zoekt zichzelf niet, zij laat zich niet kwaad maken en rekent het kwade niet aan. Zij verheugt zich niet over onrecht, maar vindt vreugde in de waarheid. Alles verdraagt zij, alles gelooft zij, alles hoopt zij, alles verduurt zij ... (-) Deze drie dingen blijven altijd bestaan: geloof, hoop en liefde; maar de liefde is het voornaamst.*⁵

Als men het gebod van Christus gehoorzaamt: *'heb uw naaste lief als u zelf'*, dan houdt men zich automatisch aan alle tien geboden van het Jodendom en christendom. Als wij ons bovendien houden aan de wetten van liefde, harmonie, sympathie en begrip, als we actief meedoen in net zoveel aspecten van positief en constructief denken en handelen als ons karma ons toestaat, dan openen wij ons voor de ervaring van het fundamentele beginsel van het Goede.

Als wij doorgaan met proberen de grote wet van evolutie die Liefde is te vervullen en geleidelijk opeenvolgende stadia van vergrote verantwoordelijkheid bereiken, dan leren we ook door onderscheidingsvermogen en niet-gehecht zijn, om het kwaad dat dagelijks

uit onwetendheid voortkomt te herkennen en te verminderen. We kunnen niet over de kloof tussen onwetendheid en wijsheid springen, maar we kunnen deze alleen maar oversteken via de brug van kennis en lijden.

*Volmaaktheid moet, om dit ten volle te zijn, geboren worden uit onvolmaaktheid; het onverleidbare (onvergankelijke) moet uit het verleidbare (vergankelijke) groeien en dit laatste tot voertuig, grondslag en tegenstelling hebben.*⁶

Wanneer we proberen de immense concepten van cosmische evolutie en de relatie van de mens hiermee te begrijpen, dan is het zowel verrassend als hartverwarmend om te ontdekken dat de occulte leer op vele manieren de vrijheid van de menselijke wil benadrukt om de subtielere elementen te bewerken en daardoor de wereld te veranderen. Als we het pad betreden dat leidt naar ware goddelijke verlichting, met een vertrouwen in de uiteindelijke overwinning dat nooit de mogelijkheid van een nederlaag erkent, ondanks tegenslagen, valkuilen en omwegen, dan krijgen we de sereniteit om met vertrouwen de waarheid te herkennen en onder ogen te zien die schuilt in het gezegde: *Daar Goed en Kwaad feitelijk naar hun wezen één zijn en in alle eeuwigheid bestaan hebben, gelijk zij altijd zullen blijven bestaan, zolang er geopenbaarde werelden zijn ...*⁷ *en we zien ook de waarheid dat ieder van ons persoonlijk de kracht bezit om het kwaad te verminderen dat ontstaat door haat en onwetendheid en om het goede dat liefde en wijsheid vergezelt te doen toenemen, door ons eigen denken en handelen. Onze vroegere president N.Sri Ram herinnerde ons aan het volgende: De grootheid van de mens ligt in het niets zijn, terwijl zijn goede werken zich naar alle kanten uitspreiden. Wat*

zijn goede werken? Het zijn die werken die worden verricht door mannen en vrouwen die ernaar streven het goede leven te leiden, maar wat is het goede leven? Volgens Cicero viel dit in drie delen uiteen: *De eerste categorie is het vermogen om de waarheid van het onware te onderscheiden en de verhoudingen te begrijpen tussen één verschijnsel en het andere en de oorzaken en gevolgen daarvan. De tweede categorie is het vermogen om de hartstochten te bedwingen en de begeerten voor rede vatbaar te maken. De derde is het vermogen om ons behoedzaam en begripvol in onze omgang met andere mensen te gedragen. Deze drie deugden zijn wijsheid, gematigdheid en rechtvaardigheid.*⁸

Cicero leerde dat hoge zedelijke normen het allerbelangrijkst in de wereld waren, omdat deugd de mens met zijn eigen goddelijke vonk verbond. Omdat deze goddelijke vonk bovendien alle mensen met elkaar verbond, betekende deze universele broederschap van de mens dat ieder mens de ander met welwillendheid en begrip zou moeten behandelen. Het is een groot eerbetoon aan de kracht van Cicero's gedachten, die vóór de christelijke jaartelling zijn opgeschreven dat, wanneer mensen in het westen tegenwoordig spreken over het goede leven, zij nog steeds een leven van deugd en goede werken bedoelen, geïnspireerd door broederlijke liefde.

Als de mensheid gestadig meer naar het goede en minder naar het slechte wil gaan, dan moet het ideaal van het goede leven door alle mensen overal hoog gehouden worden. Want als het waar is, zoals J.Krishnamurti zegt, dat het probleem van het individu het probleem van de wereld is, dan is het net zo waar dat het wereldprobleem nu

het probleem van het individu is geworden, aangezien de gebeurtenissen in de wereld bij het voortschrijden van de tijd ieder individu directer beïnvloeden.

De geschiedenis leert ons dat in welke beschaving dan ook de decadentie begint, wanneer de religieuze en intellectuele leiders en leraren er niet in slagen om het goede leven te leiden. Tegelijkertijd moeten ook diegenen die niet in deze categorie van grote morele verantwoordelijkheid vallen, eveneens hun persoonlijke en maatschappelijke verplichtingen zo volledig mogelijk vervullen, opdat vrede en harmonie kunnen heersen.

De grootheid van de mens ligt in het niets zijn, terwijl zijn goede werken zich naar alle kanten uitspreiden.

*De mens wordt niet bevrijd uit de boeien van handeling door zich te onthouden van handeling; evenmin kan hij alleen maar door zelfverloochening tot de hoogste volmaaktheid (siddhi) geraken. Niemand kan, al was het slechts één ogenblik, waarlijk zonder handeling blijven; want hulpeloos wordt een ieder tot handelen gedreven door de aangeboren hoedanigheden (gunas).*⁹

Als men kwaad met de zware krachten van de materie vergelijkt en goed met de kracht van het licht, dan is, of de mens nu een genie is of een dwaas, de stoffelijke kracht de zelfzuchtigheid van iedere mens; het licht is datgene wat hem of haar steeds naar een subtieler ervaringsgebied trekt.

Hij die handelt en alle handelingen legt aan de voeten van het eeuwige Brahman en alle gehechtheid laat varen, wordt niet aangetast door zonde, evenmin als een lotusblad door water.

Yogi's die alle gehechtheid hebben opgegeven, verrichten slechts handeling door het lichaam, het denken, de rede en ook door de zinnen, tot loutering van het zelf.

De mens die tot harmonie is gekomen en de vruchten van de handeling verzaakt, komt tot eeuwige vrede (santi); de onevenwichtige echter, die gedreven wordt door begeerte en gehecht is aan de vruchten van handeling, is gebonden.¹⁰

Het is interessant om op te merken, dat toen de stichters van de Theosophical Society het motto van de vereniging (satyan nasti paro dharmah) uit het Sanskriet in het Engels vertaalden, zij er de voorkeur aan gaven dharma eerder als godsdienst te interpreteren, dan als plicht (geen godsdienst hoger dan waarheid). Ook de vertaling van de *Bhagavad Gita* door Juan Mascaro, waar de citaten van het Engelse artikel uit zijn genomen geeft de voorkeur aan deze interpretatie. (NB zie de toevoeging over dharma door dra. C. Keus onderaan dit artikel).

Men benadert de Waarheid, die ook het goede en het schone is, door zijn volledige sociale plicht te vervullen, wat die dan ook mag zijn in overeenstemming met wat voor soort mens iemand is en welke talenten men heeft.

De boosdoeners, de dwazen, de nietswaardigen, wier verstand (jnana) door de begoocheling is versluierd, die de geaardheid van demonen (asuras) bezitten, zoeken hun toevlucht niet tot Mij.¹¹

Door het illusoire van de paren van tegenstelling, die ontsproten zijn aan toeneigening en afstoting, o Bharata, worden alle schepselen geboren.

Maar de mensen, die zuiver en deugdzzaam leven, in wie geen zonde meer is; zij, die bevrijd zijn van de begoochelende paren van tegenstellingen, aanbidden Mij standvastig in hun geloften.¹²

In een wereld die tegenwoordig zo verscheurd wordt door haat, angst, jaloezie, onwaarheid en materialistische zelfzuchtigheid, komt het kwaad dat dit alles in gedachten, emotie en handeling oproept duidelijker naar voren dan in minder turbulente tijden. Het licht van het goede straalt helderder door het contrast. Alle godsdiensten wijzen op een leven van liefdevolle daden, op het vervullen van plicht en toewijding aan de Allerhoogste als de manier om kwaad door goed te overwinnen en een steeds dieper wordende kennis van het geestelijk leven te ervaren.

Hij, de Allerhoogste, Purusha, kan bereikt worden door onwankelbare toewijding tot Hem alleen, in Wie alle wezens verblijven; door Wie, dit, het Al wordt doordrongen.¹³

Het is de afgelopen honderd jaar het voorrecht van de leden van de TS geweest de aandacht van de wereld te vestigen op de onderliggende eenheid van alle leven en op het feit dat het leven van het individu een vonk is van de ene goddelijke vlam. Om deze reden proberen theosofen de universele broederschap van de mensheid zonder onderscheid van ras, geloof, geslacht, kaste of huidskleur te bevorderen.

Gezond verstand laat ons echter zien dat zelfs in de kleinste gemeenschap er zulke verschillen in intelligentie, moraal en algemene mogelijkheden tussen mensen bestaan, ongeacht leeftijd en geslacht, dat dezelfde gedragsregels niet op iedereen toegepast kunnen worden. Niemand verwacht van een kind dezelfde leer- en werkprestatie als van een volwassene. Evenmin zou niemand hetzelfde morele leiderschap verwachten van een verstandelijk gehandicapte als van een persoon die geboren is met het voorrecht van een

goede intelligentie en de mogelijkheid om die te ontwikkelen. Deze intelligentie maakt het mogelijk om het betere en het slechte te onderscheiden bij het nemen van beslissingen in het dagelijks leven. Het komt zelden voor dat iemand geconfronteerd wordt met de eenvoudige taak om te beslissen tussen licht en donker; de paden zijn veeleer een beetje meer of een beetje minder verlicht. De factoren die we moeten overwegen zijn dus of een manier van handelen anderen zal helpen om hun begrip van het grotere goed te vergroten, of dat deze handelwijze zichzelf en anderen alleen maar in een voortdurende kringloop van voorspelbaar gedrag met een twijfelachtig resultaat vasthoudt.

De mensheid is er op een meelijwekkende manier dol op zich bezig te houden met de zwakheden van anderen, of zij nu tijdgenoten of historische figuren zijn. Zoals Shakespeare ons er al aan herinnerde: *‘Het kwade dat mensen doen, leeft na hun dood voort, het goede wordt vaak met hun beenderen mee begraven.’* Jammer genoeg hebben zij die de slechte daden van anderen uitvoerig verhalen (soms alleen maar slecht volgens de mening van de spreker of schrijver) maar al te vaak een flinterdun motief om hun eigen bedoelingen te rechtvaardigen; die zijn niet veel beter dan de handelingen van hen die zij aanvallen, waardoor zij haat of boosheid de vrije loop laten waarvoor zij anders geen excuus zouden hebben.

Hier wordt het wereldprobleem het probleem van de enkeling, want als men de geschiedenis beoordeelt, of dit nu de huidige geschiedenis is of die uit het verleden, moet het criterium zijn: hielp die of die beweging het geestelijke, mentale en materiële welzijn van de gemeenschap als geheel vooruit, of

heeft zij één van deze aspecten, of zelfs alle drie, in de kiem gesmoord? Men erkent in steeds toenemende mate dat verandering niet gelijk is aan vooruitgang. Hoe luider de roep om vrijheid in sommige gebieden bijvoorbeeld is, hoe groter de daarop volgende onderdrukking was. Dit wijst duidelijk op het feit dat de gebruikte methoden kwaad waren (gewoonlijk snel en gewelddadig) in plaats van goed (door op zorgvuldige wijze te bekijken wat de methoden zijn om ontwikkeling te bevorderen).

Door het vormen van een kern van de universele broederschap van de mensheid, hetgeen in werkelijkheid een natuurfeit is, heeft de TS zich tot taak gesteld om kennis van deze spirituele waarheid te verspreiden tot de tijd is aangebroken, dat zij door de hele mensheid herkend wordt en vertaald zal worden in handelen. Of deze tijd dichtbij of veraf is, hangt er van hoe krachtig de mentale sfeer van de wereld van deze waarheid doordrongen kan worden. Gelukkig blijkt op de meeste plaatsen een toenemend aantal individuen vanuit het goede leven te handelen, door conflicten te voorkomen, door bijstand te geven aan miljoenen mensen die het materieel minder hebben, door onderwijs te verzorgen en op allerlei andere manieren. En deze daden zijn maar al te waar, hoewel ze, ondanks hun talrijkheid, geen publiciteit krijgen in de massamedia, omdat immers alleen het sensationele en het kwade verondersteld wordt nieuwswaarde te hebben.

Hoewel we in een eeuw leven van haast nog niet eerder vertoonde gewelddadigheid waarbij men aan de oppervlakte paradeert met iedere ondeugd en misdaad, zodat het slechte van onze tijd duidelijk getoond wordt,

toch doet het goede dit teniet . Het goede breidt zich in dezelfde tijd in omvang uit en het brengt de tijd dichterbij, dat een hoger niveau in de evolutiespiraal mogelijk wordt, want de gemaakte vooruitgang is niet geïsoleerd in kleine geografische eenheden, maar wordt overal gevoeld. Zelfs in die gebieden waar het spreken en handelen door een tirannieke regering belemmerd wordt, ontwikkelen de geest en de gedachte zich vrijelijk door hun eigen aard en als de tijd daar is zal het goede geleidelijk ontsnappen aan de vele boeien van het kwade.

Op deze manier verlost de inwonende goddelijke vlam geleidelijk de zuivere geest van de onzuivere demon van de materie, waarbij de laatstgenoemde het doel heeft als opstapje te dienen op het pad van ieder ego die van kracht naar kracht gaat bij het verwerkelijken van zijn eigen goddelijkheid.

Noten:

- 1 H.P. Blavatsky, *De Geheime Leer (GL)* I, [413], J.J. Couvreur, Den Haag
2. *GL* II, [274]
3. *GL* I, [124]
4. *GL* I, [343]
5. *De Bijbel*, Nederlands Bijbelgenootschap, Amsterdam, I Kor. XIII
6. *GL* II, [95]
7. *GL* II, [214]
8. Cicero, *On the Good Life*, Penguin Classics 1, p.128
9. Dra.C.Keus, *Bhagavad Gita (BG)*, Ankh Hermes, Deventer, III 4.5
10. *BG* V 10-12
11. *BG* VII 15
12. *BG* VII 27, 28
13. *BG* VIII 22

Uit: *The Theosophist*, december 2003
Vertaling: EKB

Vertaler: Als toevoeging een toelichting op de term 'dharma' uit de *Bhagavad Gita* door dra. C.Keus, blz.13 en 14.

Dharma is de Indische term voor religieuze, maatschappelijke en morele gedragsregels van de ksatriya; (strijder, heerser); letterlijk betekent het 'dat wat de dingen samenhoudt', waardoor alles in gezonde samenhang blijft.

Het is allerminst kennis, inzicht in het geheim des levens waar de praktische mens om vraagt; hij raakt er alleen maar door verward. Toch is het juist deze kennis, dit inzicht, dat de Goddelijke avatar zijn discipel wenst bij te brengen.

Krishna weet, dat het voor Arjuna geen zin heeft aan een andere aardse wet te gaan gehoorzamen. Het heeft geen zin uit de ene kooi over te gaan in een andere, zelfs al is deze ruimer en groter dan de vorige; men moet eens en voor al uit zijn kooi komen; zich vrij weten door Zelfkennis, het antwoord verkrijgen op de vraag: 'Wie ben ik?' Zo neemt Krishna op zich Arjuna allengs bij te brengen, dat hij alle idee aan dharma, alle dharmas, moet opgeven; dat hij bewust moet gaan leven uit zijn Goddelijke bron, het Zelf; en dan vanuit dat nieuwe, steeds ruimer wordende bewustzijn handelen. Hij geeft hem allereerst als werkhypothese wie hij is: het Zelf; hóé hij is: het Zelf door de drie gunas gebonden aan de natuur (prakriti); hoe hij moet handelen, namelijk zonder de vruchten van handeling te begeren.

Het Goddelijke, ware, onvergankelijke, eeuwige moet zijn wet worden. Arjuna krijgt geen vaste leefregel, maar wel een dieper inzicht in zichzelf. Hij leert het begrip te hanteren van: 'Ik ben.'